

Voorwoord

Het veiligheidsbeleid draait niet alleen om het bestrijden van criminaliteit en overlast. Het gaat eveneens over het voorkomen ervan. Daarbij moeten we durven inzetten op creatieve vormen van preventie. Veiligheid, in de brede definitie van het woord, is immers een proces van welbevinden. We leggen hierbij het accent op *proces*, omdat samenlevingen evolueren. En nergens voel je deze evolutie meer doorsijpelen dan in steden.

Mechelen-Willebroek is vandaag opnieuw een thuishaven voor zijn inwoners en bezoekers. Dit is ooit anders geweest. In de jaren negentig waren de criminaliteitscijfers in Mechelen centrum en zijn buitenwijken buitensporig hoog. De straten lagen er vuil bij en er heerste een, terechte, verzuurde sfeer onder de inwoners. We hebben toen, dankzij onze verkiezingsoverwinning, gekozen voor een directe en zichtbare aanpak. We moesten het veiligheidsgevoel onder de burgers herstellen en opnieuw kansen creëren om de stedelijke cohesie op te trekken.

We hebben destijds ingezet op multolerantie voor criminaliteit en sluiкstorten, op begeleiding voor jongeren in problematische situaties en meer blauw op straat. Tegelijkertijd hebben we gewerkt aan netheid in het straatbeeld, culturele ontwikkelingen, restauratie of wederopbouw van vervallen gebouwen en het aanleggen van parken in de stad. Vandaag plukken we de vruchten van deze initiatieven. De inwoners van Mechelen-Willebroek hebben opnieuw vertrouwen in het beleid, de politie en elkaar. Er heerst weer een positieve sfeer.

Als we één les kunnen trekken uit het verleden, dan is het wel deze: overlast en criminaliteit zijn geen rechtlijnige fenomenen. Een aangename woonwijk kan zeer snel ontaarden in een broeihaard van criminaliteit. Hier moeten we alert voor zijn. We moeten kordaat optreden als het moet en empathisch als het kan. Veiligheid vereist een totaalvisie waarin iedereen een rol vervult, waarbij iedere burger zijn of haar individuele verantwoordelijkheid moet opnemen, waarbij het beleid en de politie gezamenlijk blijven werken aan creatieve preventie- en veiligheidsmaatregelen die er toe doen, waarbij we vooruitstrevend zijn en inspelen op de risico's van vandaag, die kunnen ontaarden tot de dreigingen van morgen.

Het is niet omdat de hedendaagse criminaliteitscijfers van Mechelen-Willebroek laag zijn dat we op onze lauweren moeten rusten. Ook in tijden waarin het goed gaat, moet men durven vooruitdenken. Met een positieve ingesteldheid moeten we nadenken over de moeilijkheden van de toekomst. En zo komen we tot de vaststelling dat we nog beter kunnen inzetten op de preventie van risicogebieden. Sommige plaatsen creëren nog steeds overlast.

Evenementen moeten op een plezierige en veilige manier plaatsvinden voor alle feestvierders. Hoe kunnen we dit verzekeren?

De politie heeft een zeer moeilijke en verscheiden missie. Ze moet verschillende opdrachten uitvoeren, waardoor haar kerntaken soms in het gedrang komen. De politie kan niet overal aanwezig zijn. Deze vaststelling kan problematisch zijn. Maar, om het in de woorden van Winston Churchill te stellen: *“A pessimist sees the difficulty in every opportunity; an optimist sees the opportunity in every difficulty.”* En dus zullen we deze vaststelling op een positieve manier aanpakken.

Sinds 2017 is de nieuwe private veiligheidswet van kracht. Lokale overheden kunnen hierdoor meer een beroep doen op hun bewakingspartners. Wij, als burgemeesters van Mechelen en Willebroek, zijn dankbaar voor deze mogelijkheid en zullen hier ook gebruik van maken. We hebben een opdracht uitgeschreven om een vernieuwende studie uit te voeren, die ons een beter inzicht moet geven over de opdrachten die bewakingsondernemingen op lokaal niveau mogen uitvoeren. Prof. dr. Marc Cools en Veerle Pashley van de Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht aan de Universiteit Gent hebben interviews gevoerd met mensen van het beleid, de politie en de private veiligheidssector. Het resultaat hiervan wordt in dit boek weergegeven.

Uit het onderzoek stellen we vast dat we onze bewakingspartners kunnen inzetten op zogenoemde focuspunten. Zij kunnen mobiele bewaking leveren op plaatsen in Mechelen-Willebroek waar op bepaalde tijdstippen een verhoogde alertheid noodzakelijk is. Zij kunnen eveneens evenementbewaking uitvoeren, zodat festivals en culturele events op een veilige en vlotte manier kunnen verlopen. Kortom: onze bewakingspartners kunnen opdrachten uitvoeren waar verbetering noodzakelijk is. Dat is positief. Onze bewakingspartners tonen al decennia aan dat ze op basis van een gedegen opleiding en een kwaliteitsvolle uitvoering een constructieve rol vervullen in het veiligheidsbeleid. Wij willen in Mechelen-Willebroek aantonen dat de samenwerking tussen de politie en de private veiligheidssector klaar is voor de volgende stap. We mogen niet stil staan. We moeten durven *vooruit* te gaan. We moeten *blijven* inzetten op veiligheid. Samen zijn we optimistisch over deze nieuwe partnerschappen. We willen dit dan ook optimaal benutten.

Met deze studie en de integratie ervan in de praktijk willen we opnieuw laten zien dat onze zone een voorloper is in het veiligheidsbeleid. Met partners die onze lokale cohesie versterken. Met wederzijds vertrouwen tussen het beleid, de politie en de private veiligheidssector. Met optimisme voor de toekomst.

Bart Somers
Burgemeester Mechelen

Eddy Bevers
Burgemeester Willebroek

'If mayors ruled the world?'

In Mechelen en Willebroek gebeurt het inzake veiligheid

Het boek *If Mayors Ruled the World. Dysfunctional Nations, Rising Cities* van Benjamin Barber (2014) vatte de koe bij de horens. De huidige natiestaten zijn bij wijze van spreken te verlamd geworden om de steeds veranderende, van elkaar afhankelijke en wederzijds beïnvloedende uitdagingen, zoals in de veiligheidszorg, nog aan te kunnen. Het zijn de steden en hun burgemeesters in het bijzonder die op basis van pragmatisme, vertrouwen, participatie, democratie, creativiteit, innovatie en samenwerking de oplossing in handen hebben.

Het voorliggend wetenschappelijk onderzoek 'Private veiligheid in een stedelijke en gemeentelijke context. Onderzoek naar de rol en samenwerkingsmogelijkheden in Mechelen-Willebroek' mag in die context als uniek worden omschreven. En dit om twee redenen. Ten eerste was er het politiek en bestuurlijk inzicht bij de opdrachtgevers, burgemeesters Bart Somers (Mechelen) en Eddy Bevers (Willebroek), om in afwachting van het van kracht worden van de nieuwe wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid op 2 oktober 2017 al eens voorafgaandelijk na te gaan of deze wet mogelijkheden kan bieden om de Lokale Politie Mechelen-Willebroek ter zake in een zogenaamde *pole position* te plaatsen, en dit ver vooruit op de andere politiezones in het land. Het eveneens aanwezige enthousiasme, de kunde en de kennis van korpschef Yves Bogaerts en consultant voor de veiligheid en bescherming van persoonlijke levenssfeer Georges Lichtenstein waren een zegen om samen met hen een wetenschappelijk onderzoek te kunnen opzetten, doorvoeren en realiseren. De tweede reden is gelegen in het feit dat er in Mechelen, in Willebroek en ook binnen de Lokale Politie Mechelen-Willebroek al lang een draagvlak bestaat om op het domein van de stedelijke/gemeentelijke veiligheid innoverend en zelfs disruptief (Hinssen, 2014) na te denken en te handelen.

Het spreekt voor zich dat we bovengenoemde verwoording ook hard moeten maken. Met betrekking tot de uniciteit van dit onderzoek op politiek en bestuurlijk vlak moet er worden verwezen naar de burgemeesters Bart Somers en Eddy Bevers in persoon. Het methodologisch individualisme leert ons immers dat alles in termen van individuen moet worden gesteld (Cools, 2005). In onze bijdrage 'De strijd om de straten begint in de hoofden' (Cools & Van San, 2018) in de bundel 'Klank van de Stad, 11 toekomstdialogen. 1 stadsdebat' (De Backer & Germis, 2018) werden Mechelen en de rol van burgemeester aangehaald als een succesfactor om een stedelijk/

gemeentelijk veiligheidsbeleid waar te maken. Dat de sinds 2001 zetelende burgemeester van Mechelen, Bart Somers, met een politiek palmares van gemeenteraadslid, volksvertegenwoordiger, minister-president van Vlaanderen, partijvoorzitter en Vlaams parlementslid in februari 2017, werd verkozen tot *World Mayor 2016*, verbaasde niemand en maakte elke inwoner van dit land trots op Mechelen. Het Mechelen van Bart Somers en zijn bestuur staat er. Ook de sinds 2012 zetelende burgemeester Eddy Bevers kan bogen op en putten uit een rijke politieke en bestuurlijke ervaring. Zijn deskundigheid blijkt uit zijn mandaten bij IVAREM, IVERLEK, PIDPA, het lidmaatschap van de adviesraad van burgemeesters en zijn betrokkenheid in het Memoriaal Breendonk. Hetzelfde gaat op voor zijn voormalige schepenambt. Kortom, twee burgemeesters die meer dan bekommerd zijn om hun gemeente en hun burgers en bovendien weten dat elke inwoner recht heeft op de best mogelijke veiligheid voor zijn persoon en eigendom. Het was dan ook in de sterren geschreven dat beide burgemeesters de handen in elkaar sloegen om de vrijwillige fusie tussen de politiezones Mechelen en Willebroek te realiseren. Ook hier liepen ze ver voorop en door hun vertrouwen in korpschef Yves Bogaerts sluiten ze nu al aan bij het in de nabije toekomst te voeren politiek debat over de mogelijke schaalvergroting bij de Lokale Politie.

Het opzetten, doorvoeren en realiseren van dit wetenschappelijk onderzoek past binnen het in Mechelen, Willebroek en de Lokale Politie Mechelen-Willebroek aanwezige draagvlak om de private veiligheid meer te benutten in het stedelijk/gemeentelijk veiligheidsbeleid. Een mogelijkheid die door de huidige federale regering wordt aangereikt (Jambon, 2018).

In 2000 keurde het federale parlement het veiligheids- en detentieplan van de toenmalige minister van Justitie Marc Verwilghen goed. Dit plan voorzag in de integrale veiligheidszorg (Verwilghen, 2000) als model. Alle daaropvolgende federale regeringen hebben dit concept behouden, verder uitgewerkt en gerealiseerd. Om het begrip integrale veiligheidszorg te omschrijven is een invulling van de componenten integraal, veiligheid en zorg noodzakelijk. Veiligheid is een basisbehoefte van elke individuele burger. Wanneer deze niet wordt bevredigd, ontstaat er onveiligheid die angst, onvrede en reële schade tot gevolg kan hebben. De integrale aandacht vereist een allesomvattende aanpak, die rekening houdt met alle relevante factoren. De burger bekijkt (on)veiligheid als een totaalproduct. Daarom dienen alle (on-)veiligheidsterreinen met elkaar in verband te worden gebracht. Dit veronderstelt een integratie in de breedte. De causaleketenhypothese gaat uit van het bestaan van een reeks van verschillende (on)veiligheidsproblemen, die elk voor zich deel uitmaken van een bepaalde causale keten van oorzaken en gevolgen. Dit is een integratie in de diepte. De zorg wordt voorgesteld als het smeden van een veiligheidsketen met als schakels een proactieve, preventieve, preparatieve en repressieve component aangevuld met nazorg.

Proactief staat voor het wegnemen van de structurele oorzaken van (on-)veiligheid, preventie voor het wegnemen van de directe oorzaken van (on-)veiligheid en het zoveel mogelijk beperken van de gevolgen van feitelijke inbreuken. Met preparatie wordt verwezen naar de voorbereiding op de bestrijding van misdrijven en overlast en met repressie naar de daadwerkelijke bestrijding van misdrijven en overlast. De nazorg heeft oog voor slachtofferzorg en schaderegeling. De zorg is niet langer het exclusieve domein van de overheid, maar ook dat van de andere partners. Meer in het bijzonder de maatschappelijke instellingen, het bedrijfsleven (met inbegrip van de private bewaking) en de burgers en dit elk vanuit hun eigen verantwoordelijkheid (Cools, 1997).

Ook hier speelde de stad Mechelen een voortrekkersrol. Op 13 november 2000 wist de toen nieuwe bestuurscoalitie een primeur te realiseren. De destijds 59-jarige John Cordier werd de eerste schepen van Personeel en Veiligheid. Met wijlen John Cordier als voorzitter van de netwerkintegrator Telindus en ex-voorzitter van voetbalclub KV Mechelen nam burgemeester Bart Somers een innovatieve optie op de toekomst. Hetzelfde ging op voor de aanpak van de criminaliteit en de overlast in de stationsbuurt waar de private bewaking mee haar rol diende te spelen (Somers, 2003). De integrale veiligheidszorg werd met andere woorden een stedelijk model waarbinnen het politionele kerntakendebat moet worden gevoerd (Somers, 2016).

Vandaag werd dit politioneel kerntakendebat op het federale niveau zeker nog niet gefinaliseerd. Nochtans nam de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, wijlen Antoinne Duquesne, al in 2002 het initiatief om bepaalde politietaken te laten overnemen door de private sector (Cools & Verbeiren, 2004). Ook hier neemt de Lokale Politie Mechelen-Willebroek het initiatief. Het voorliggend wetenschappelijk onderzoek brengt de eventuele mogelijkheden in kaart. De overname van publieke taken door de privé kan en mag niet worden aangezien voor een privatisering *an sich*, doch dient te worden opgevat als een ondersteunende onderaanneming waar de lokale politie per definitie de regie en de controle behoudt en moet behouden. De centrale probleemstelling is dan ook: welke taken van het stedelijke/gemeentelijke veiligheidsbeleid in Mechelen-Willebroek kunnen door de bewakingssector overgenomen worden, rekening houdende met het gegeven dat er geen bevoegdheidsoverschrijdingen mogen zijn met opdrachten die inherent toebehoren aan de politionele sector, en op welke manier kunnen deze taken geoperationaliseerd worden in het kader van de samenwerking tussen beide?

Het onderzoeken van deze probleemstelling gebeurt methodologisch door oog te hebben voor het in Mechelen-Willebroek bestaande veiligheidsbeleid met inbegrip van de lokale veiligheidspolitiek, -filosofie, -maatregelen en -evolutie. Vervolgens wordt vanuit de nieuwe wet tot regeling van de

private en bijzondere veiligheid gekeken naar de politionele basisfunctionaliteiten zoals onthaal, verkeer/mobiliteit, interventie, recherche, openbare orde, wijkwerking en slachtofferbejegening om bij wijze van aanbeveling en besluit partnerschappen voor te stellen tussen de lokale politie en de private bewaking met de nadruk op het integratieve. Dit betekent dat het partnerschap is gericht op de wisselwerking, waarbij het accent wordt gelegd op het gezamenlijke streefdoel van de lokale politie en de private bewaking ten voordele van het wederzijds vertrouwen.

We zijn de mening toegedaan dat dit wetenschappelijk onderzoek niet alleen uniek en innoverend is voor Mechelen, Willebroek, hun lokale politie en hun burgers, maar ook aansluit bij de wetenschappelijke traditie van het *savoir-pouvoir*-beginsel waardoor kennis zich ontwikkelt in nauwe samenhang met veranderende machtsverhoudingen (Van Swaaningen & Schuilenburg, 2018). Het politiek en bestuurlijk federale niveau geven met de nieuwe wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid immers meer zuurstof en ruimte aan het stedelijke en gemeentelijk niveau om vanuit de activiteitendomeinen, de nieuwe en verruimde bevoegdheden, de striktere persoonsvoorwaarden en de strengere controle op de private bewaking (Berlo, Smeets & Cools, 2018) een ander veiligheidsbeleid te voeren. Het is onnodig te stellen dat we als wetenschappers meer dan dankbaar zijn hiertoe te kunnen bijdragen en de zorg die Bart Somers, Eddy Bevers, Yves Bogaerts en Georges Lichtenstein voor hun burgers uitdragen, mee te kunnen perfectioneren.

Prof. dr. Marc Cools en drs. Veerle Pashley
Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht, Universiteit Gent
Mechelen, 2018